

Лучанська В.В.

УДК 168.522+130.2

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД В СТРАТЕГІЇ ПРОЕКТУВАННЯ ЕКОЛОГІЇ КУЛЬТУРИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Екологічна проблема торкається сьогодні всіх сфер життя суспільства. Наука, політика, економіка, культурологія тісно пов'язані з екологією. Наприкінці ХХ століття над людством нависли три смертельні небезпеки: екологічна, ядерна та загроза моральної деградації людей. Життя на Землі може зникнути перш за все від відсутності культури, жорстокості, злоби, байдужості та варварського відношення до природи та свого ближнього. Загальна декларація прав людини ООН, прийнята в 1948 р., передбачає існування загальних моральних норм для різних націй і урядів. Ми живемо на багатій, щедрий, прекрасній землі. Але ми не маємо права забувати, що сьогодні просто любити природу, милуватись її красою мало. Екологічна культура – це сприйняття людиною свого положення в світі, свого відношення до світу. Етика життя А. Швейцера та етика Землі О. Леопольда (Aldo Leopold); вчення про ноосферу Вернадського В.І., глибинна екологія А. Наесса (A. Naess), гіпотеза Геї Дж. Левлока (James Lovelock) та принцип біофілії Е. Уїлсона (E. Wilson) та С. Келерта (S. Kellert), парадигма спільноті К. Мейер-Абіха (K. Meyer-Abich), концепт «екологічного несвідомого» Т. Розака (T. Roszak), концепції меж зростання та збалансованого (сталого) розвитку, концепція коеволуції (М. Моїсеев), принцип відповідальності Г. Йонаса та принцип надії Е. Блоха, екофілософія як практична філософія Б. Нортон (B. Norton), а також такі напрями як екологічний (інвайронментальний) прагматизм, екологічний фемінізм, біорегіоналізм, соціальна екологія, екомарксизм та інші стверджують, що знищення життя на землі повинне хвилювати кожну людину без виключення. Тому виховання правильного відношення до природи повинна узяти на себе екологічна культура як вища стадія екологічної свідомості, без якої світова спільнота існувати не може. Одним з ведучих міжнародних проектів ООН в області культури, науки і освіти є програма «Екологічна культура», яка допоможе людині усвідомити своє дійсне положення, зрозуміти призначення, до якого вона покликана, а саме до збереження живої природи для нащадків, збереженню цієї краси у всьому її різноманітті. Також її завдання полягає в тому, щоб змусити людину переглянути своє відношення до себе і до світу в цілому. Планетарна свідомість-це феномен, що перебуває в процесі свого становлення. Звернення до цих ідей і їх розроблення почалося в кінці ХІХ –на початку ХХ століття (П. Тейяр де Шарден, М.Ф. Федоров, В.С. Соловйов, В.І. Вернадський, А.С. Фьорсман, П. Флоренський, Е.К. Цюлковський, Е. Дюркгейм, П. Сорокін). У 60-роки розвиток теорії планетарної свідомості здійснюється прогнозістами (Г. Берже, В. Бестужев-Лада, Е. Янч, Р. Юнгк, Ж. Фурастьє, Б. Жувенель та інші), а в 1970-80 роки естафета переходить до футурологів (О. Флехтгейм, Е. Ласло, А. Печчеї, Е. Тоффлер, Д. Форрестор, Дж. Нейсбіт). З точки зору системного підходу існує багато різних визначень поняття "система", які завжди пов'язані з такими поняттями, як "елемент", "структура", "зв'язок". Відповідно до цього всі визначення передбачають розгляд об'єкту як цілого, такого, що складається з сукупності елементів, зв'язки між якими утворюють деяку структуру [2]. Зі всіх визначень системи, що відносяться до загальних систем або до конкретних систем різних класів, виділяють найбільш істотні моменти, які можуть бути використані для найширшого поняття системи:

- наявність об'єкту, який є безліччю підоб'єктів або одного комплексного об'єкту, – "цілісності";
- наявність суб'єкта дослідження, званого спостерігачем;
- наявність завдання, яке визначає відношення спостерігача до об'єкту і є критерієм, по якому виробляється відбір об'єктів і їх властивостей;
- наявність зв'язку між об'єктом, спостерігачем, і завданням, що виражається в наявності мови.

В результаті виходить узагальнене визначення системи - система є відображення на безлічі мови спостерігача властивостей об'єктів і їх стосунків з точки зору рішення певної задачі. Впровадження інформаційних систем має на меті понизити і повністю усунути вказані недоліки, внаслідок чого підвищується ефективність управління, а також ефективність технологічних, виробничих і економіко-організаційних процесів в тих системах, в рамках яких функціонують системи. Системі властива наступна структура, яка складає суб'єкти системи, об'єкти системи, інформаційні зв'язки, потоки соціально-правових відомостей і даних, інформаційні масиви, правовий механізм, який забезпечує функціонування цієї системи. Підсистемою може вважатися те або інша властивість, особливість, величина, характеристика або параметр об'єкту, що розглядається як система [2]. Можна скористатися такими аспектами визначень інформаційної системи, як: а) система, що характеризується певним інформаційним вмістом (або сенсом) (змістовний аспект); і як би) система, що використовує інформаційні технології (комп'ютерні, телекомунікаційні, інші засоби автоматизації). Таке спрощене виділення лише двох аспектів системи, складного багатовимірного комплексу, було потрібно для уточнення важливості змістовного аспекту – наочної області досліджуваної системи, з одного боку, і необхідності організації такої системи на базі комп'ютерних технологій, з іншого боку. Системний підхід дає можливість побудувати об'єктивний образ-модель, дозволяючий організувати проблеми для їх вирішення. Об'єктивний образ-модель є вираженням основній концепції, лежачій у фундаменті системної методології і полягаючій в твердженні, що реальність існує лише у формі систем. Методологічне бачення дозволяє представити систему, яка функціонально організовує загальний процес вирішення проблеми; зумовити параметри системи, які задають структуру; описати модель системи і її можливості. Мета проектування системи дозволяє зрозуміти якісний процес інновацій, що забезпечують адаптацію технічних, функціонально-структурних, методичних, кадрових змін до процесу вирішення питань управління. Слабо структуровані об'єкти системно-інформаційного характеру вимагають структуризації по системних елементах (підсистема) різного порядку; 3 - 1 – послідовності точок

принципових рішень (система стратегічних напрямів – концепція), 3 - 2 – етапи реалізації 3 -1; 3 - 3 – способи здобуття і альтернативи результату; 3 - 4 – основні аргументи на користь прийнятих варіантів. Ви рішення проблеми, у свою чергу, також має бути представлено в системних термінах – мета, властивості, зв'язки. З практики розробки складних систем відомо, що оптимальним варіантом їх створення є метод моделей і знаходження шуканого варіанту системи на спрощеній моделі з подальшим перенесенням результатів на реальний об'єкт. Фундаментальною розробкою в теорії інформаційних систем є положення про те, що модель системи повинна будуватися на підставі обліку інформаційних потреб: суспільних, колективних, індивідуальних [2].

На актуальність проблем екології культури особливу увагу звернув академик Д.С. Ліхачов, який наголошував на тому, що екологія не обмежується тільки завданням збереження біосередовища. Для людини цінним є також середовище, створене культурою його предків і нею самою, збереження якого – завдання не менш важливе, ніж збереження природи. Оригінальним внеском вченого в загальну культурологію стала запропонована під впливом В.І. Вернадського ідея "гомосфери" (тобто людської сфери) Землі, а також розробка нової наукової дисципліни - екології культури. Ліхачову властивий погляд на культуру як історичну пам'ять, як процес не змін, а накопичень, як творчу підготовку культури майбутнього на основі минулого і сьогодення. Тому Дмитро Сергійович приділяв велику увагу збереженню її матеріальних пам'яток, перш за все архітектурних. В 1979 р. вчений публікує статтю "Екологія культури", яка стала маніфестом нового підходу до пам'яток культури. Д. С. Ліхачов вперше визначив культурне середовище (культурний простір) як необхідну компоненту життя людини і тим самим переніс увагу з приватних завдань збереження і реставрації пам'яток на завдання вивчення культурного середовища як цілого і її розвитку. В особовому плані основною причиною екологічної кризи є цінності, якими керується сучасна людина. Чи можна змінити їх, яким чином це зробити і якими мають бути нові цінності - таке головне екологічне питання на рівні людських якостей. Сьогодні актуальним є закладення соціальними структурами у різних верствах населення України навичок критичного мислення, тобто формування в них не пасивного споглядача суспільних явищ, а активного учасника розбудови України як розвинутої незалежної європейської держави. Як ніколи, українське суспільство потребує формування у населення культури безпеки, екології та здоров'я, впровадження інноваційних ідей щодо поширення знань і практичних умінь, прийняття рішень виходу із негативних екологічних ситуацій. Засоби комунікації нині набувають особливого значення, тому поширення інформації, її загальнодоступність і відкритість є неодмінною умовою інформатизації суспільства, її демократизації, розвитку гласності, соціального прогресу. Соціоекосистема – новий клас самоврядних систем. Людина, суспільство і природа органічно входять в неї як складові елементи. Виявлення механізму функціонування цієї системи можливе в контексті філософського і культурологічного дослідження місця людини і всієї земної цивілізації на цілісному, багатобразному, суперечливому і взаємозв'язаному світі. Якщо раніше людяність закріплювалася за допомогою звичаїв, традицій і норм, то в даний час відчуття людяності починає підтримувати розум. Сучасний світ перебуває в стані кардинальної трансформації, у ньому відбувається стрімке оновлення умов життя і праці людини (телебачення, програмне керування, всесвітня інформаційно-пізнавальна мережа-Інтернет, мобільний зв'язок, високошвидкісний транспорт), міняються традиційні установки та уявлення.

Джерела та література:

1. Лучанська В. В. Інформаційна модель як основна схема регіонального структурування інформаційних потреб-потоків / В. В. Лучанська // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства : матеріали наук.-практ. конф. (м. Львів, 12 листопада 2009 р.). – Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львів. політехніка», 2009. – С. 162-167.
2. Лучанська В. В. Методологічні підстави теоретичного аналізу екології культури в інформаційному суспільстві / В. В. Лучанська // Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку : зб. наук. праць РДГУ : в 2 т. – Т.2. – С. 96-102.
3. Лучанська В. В. Методологічні проблеми дослідження екології культури / В. В. Лучанська // Вісник Книжкової палати. – 2009. – № 11. – С. 44-46.
4. Лучанська В. В. Релігійно-культурологічний аспект екології культури в інформаційному суспільстві / В. В. Лучанська // Іван Огієнко у діалозі культур і духовності : Огієнківські читання у Чудо дієвому : зб. наук. праць / за ред. проф. П. Ю. Сауха. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – С. 241-245.
5. Лучанська В. В. Структурно-функціональна теорія Т. Парсонса і екологічна культура особистості / В. В. Лучанська // Культура народів Причорномор'я. – 2009. – № 176. – С. 212- 215.
6. Лучанська В. В. Екологічна культура в релігії і народних традиціях слов'ян / В. В. Лучанська // Вісник Книжкової палати. – 2010. – № 1. – С. 45-46.
7. Лучанская В. В. Экологическая культура в контексте социокультурной динамики современной библиотеки / В. В. Лучанская // Наука о книге. Традиции и инновации : к 50-летию сборника "Книга. Исследования и материалы" : материалы XII междунар. науч. конф. по проблемам книговедения (г. Москва, 28-30 апреля 2009 г.) : в 4 ч. / Российская академия наук и др. – М. : Наука, 2009. – Ч.2. – С. 45-47.
8. Лучанська В. В. Екологія культури в сучасному інформаційному суспільстві / В. В. Лучанська // Актуальні проблеми міжнародних відносин : зб. наук. праць. – К. : Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка; Ін-т міжнар. відносин, 2008. – Вип. 80, ч. I. – С. 102-103.